

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.22.04>

УДК 94(477)«1875–1914»

Кізлова Антоніна,
доктор історичних наук,
доцент кафедри історії
факультету соціології і права
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЧИННІ ЗАКОНОВЧИТЕЛІ КИЇВСЬКОГО ІНСТИТУТУ ШЛЯХЕТНИХ ДІВЧАТ У ПУБЛІКАЦІЯХ «КИЄВСКИХ ЕПАРХИАЛЬНЫХ ВЕДОМОСТЕЙ» ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У статті визначено особливості згадування чинних законовчителів Київського інституту шляхетних дівчат (офіційна назва в указані роки – Київський жіночий інститут імені Миколи I) на сторінках офіційного друкованого органу єпархії, обов'язкового для передплати в усіх її парафіях, зокрема київських, – журналу «Киевские епархиальные ведомости» за останню третину ХІХ – початок ХХ ст. (до Першої світової війни). Опрацьовано публікації в офіційній і неофіційній частинах усіх випусків окресленого періоду, протягом якого, за висновком Г.Ю. Калініч, котра присвятила просопозграфії викладачів Закону Божого при київських навчальних закладах статтю, законовчителі виділилися в окрему спеціалізовану й самоорганізовану групу священства, натомість низивши активність в органах єпархіального управління (крім Київської єпархіальної училищної ради). Якщо залишити осторонь публікації офіційної частини, зміст котрих мало залежав від редколегії (втім, по-своєму працював на імідж законовчителів Київського інституту шляхетних дівчат), можна зробити такі висновки. Ф. Хорощунов для того, аби подати до часопису матеріали, або шукав якийсь неординарний інформаційний привід, або реалізовував можливість оприлюднити власні студії про заклад, де займав посаду. І. Артинський писав про наболіле, ймовірно, вже не в змозі тримати думки при собі. Тож подання авторських робіт до «Киевских епархиальных ведомостей» звичним для всіх законовчителів Інституту не було. Нечасто останні потрапляли до кола головних персонажів публікацій, а не поставали суто співслужителями архієреїв чи членами товариств. Помітно, що про цих законовчителів писали перш за все тоді, коли ті підготували високоякісну друковану працю чи усну проповідь/промову. Матеріалів про негативні вчинки інститутських законовчителів розміщено не було.

Ключові слова: Київ, остання третина ХІХ – початок ХХ ст., законовчитель, публікація, журнал.

Kizlova Antonina. Current religious teachers of Kyiv Seminary for Young Ladies in the materials of “Kyiv Diocesan Gerald” (the last third of 19th – early 20th century)

The article identifies the features of mentioning the current religious teachers of Kyiv Seminary for Young Ladies (official name in mentioned years – Kyiv Women's Institute named after Nicholas I) on the pages of the official press organ of the diocese, required for subscription in all its parishes, including Kyiv – the magazine «Kiev Diocesan Gerald» related to the last third of the 19th – early 20th cent. (before the World War I). The author studied the publications in the official and unofficial parts of all issues of the outlined period, during which, the teachers of the Law of God at Kyiv educational institutions separated into a specialized and self-organized group of priests, instead reducing activity in the diocesan administration (except for the Kyiv eparchial school council), according to H. Kalinich, whose article deals with the prosopography of those religious teachers. Leaving aside the materials of the official part, the content of which depended little on the editorial board (however, in its own way it worked on the image of the legislators of the religious teachers of Kyiv Seminary for Young Ladies), it is possible to make the following conclusions. In order to submit materials to the magazine, F. Khoroshunov either looked for some extraordinary informational reason or realized the opportunity to publish his own studies about the institution where he held the position. I. Artynsky wrote about his spiritual pain, probably no longer able to keep his thoughts to himself. Therefore, the submission of author's works to the «Kiev Diocesan Gerald» was not usual for all religious teachers of the Institute. It is not often that these teachers fall into the circle of the main characters of publications, and do not become only co-bishops or members of societies. It is noticeable that these legislators were written about first of all when they prepared high-quality printed work or oral sermons/speeches. There were no materials about the negative actions of the Institute religious teachers.

Key words: Kyiv, last third of the 19th – early of 20th cent., religious teacher, publication, magazine.

В останній третині ХІХ – на початку ХХ ст. у вивченні Закону Божого відбулися численні зміни. Постали нові програми й підручники. 1910 р. на підставі рішень Всеросійського з'їзду законовчителів середніх навчальних закладів 1909 р. Синод стандартизував обов'язковий курс зі згаданої дисципліни (вона мала складатися з вивчення священної історії, Старого й Нового Завітів, літургії, розгорнутого катехісису й історії Церкви) [1, с. 210]. У цей період викладачі Закону Божого при київських навчальних

зкладах виділилися в окрему спеціалізовану й самоорганізовану групу священства, натомість знизивши активність в органах єпархіального управління (окрім Київської єпархіальної училищної ради) [2, с. 169]. Тож діяльність та імідж законовчителів цього періоду потребують окремого вивчення, щоб можна було поглибити розуміння їхньої ролі як у розвитку освіти, так і в соціальних взаємодіях на рівні міста зокрема єпархії загалом.

Київський інститут шляхетних дівчат вирізнявся тим, що там навчалися переважно православні, а римо-католичок і протестанток було мало. Його навіть характеризували як «руско-православное завѣденіе» [3, с. 452]. Тож хоча викладання в жіночих школах різних рівнів та настоятельство при їх домових церквах уважалося в окреслений період менш престижним, аніж виконання тих самих обов'язків щодо чоловічих закладів [2, с. 167; 4, с. 94–95], досвід інститутських законовчителів важливо простежити докладно.

Місцю законовчителів у структурі київського білого духовенства в названий період присвятила статтю Г. Калініч [2, с. 167–170], яка згадала про них у дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук [4, с. 94–95], але, згідно зі своїми завданнями, без конкретизації обставин у кожному закладі освіти.

Мета статті – визначити особливості згадування чинних законовчителів Київського інституту шляхетних дівчат (Київського жіночого інституту імені Миколи I) на сторінках офіційного друкованого органу єпархії, обов'язкового для передплати в усіх її парафіях [5], зокрема київських, – журналу «Киевские епархиальные ведомости» за останню третину XIX – початок XX ст. (до Першої світової війни).

У випуску за 1 травня 1885 р. було розміщено «Слово», яке 6 квітня виголосив в інститутській церкві до тисячоліття смерті св. свт. Мефодія Ф. Хорошунов. Окрім характеристики діянь угодника та його сподвижника св. свт. Кирила, публікація містить недеталізовану згадку про те, що урочистості з названої нагоди проходять у всіх православних слов'ян [6]. 30 травня 1884 р. вийшла перша частина історичної розвідки Ф. Хорошунова, присвяченої Інституту, з деталізацією згадок про його церкву св. цариці Олександри [4]. Сам заклад його законовчитель назвав одним із солідних у Києві, підкреслив, що Закон Божий уважається тут головним серед предметів, підбір яких загалом відповідає найсуворішим вимогам середньої освіти, з поглибленим вивченням іноземних мов [4, с. 452–453]. Загалом було опубліковано три частини статті про створення й розвиток Інституту і його храму в 1838–1884 рр. з характеристикою різних етапів їх становлення, ключових персоналій, подій, описом сучасного авторові стану [4; 7; 8]. Ф. Хорошунов навів і дані про себе: те, що був призначений на поточну посаду 18 серпня 1883 р., місце народження, навчання, перелік попередніх місць служіння, посаду за сумісництвом [8, с. 711], позаяк мав на меті надати хоча б короткі біографічні довідки про всіх законовчителів Інституту. Той самий законовчитель подав до випуску за 15 листопада 1886 р. новину про те, як 19 жовтня 1886 р. в Олександринській церкві приєднав до православ'я з римо-католицизму вчителя музики Інституту й інших закладів, композитора та піаніста К. Дуду (з переліком свідків процедури, короткою довідкою про новонаверненого, згадкою його нового імені) [9]. Ще один законовчитель І. Артинський 1910 р. підготував для «Киевских епархиальных ведомостей» досить розлогі, хоча і позбавлені конкретних прикладів, роздуми про те, як має чинити православний душпастир, коли все навколо «находится въ волненіи, въ кипѣніи, подобному морскому» [10, с. 244], тобто пропагуються свобода віросповідання й совісті (зокрема й атеїзм), право на індивідуальність, нормальність орієнтації на потреби «плоті». Зокрема, радив остерігатися впливу економічного матеріалізму, закликав єднатися навколо взаємної довіри, сердечності, ідеалізму, щирості [10], палати вогнем «ревности о славѣ Божіей» [10, с. 247]. Висловлював надію, що духовне піднесення посприє тому, що «драма современной пастырской жизни потеряет свою остроту, свою жгучесть боли...» [10, с. 247]. Тож редколегія визнавала праці законовчителів відповідними до вимог видання.

У записці Г. Преображенського про Київську духовну семінарію в 1882–1883 навчальному році на сторінках випуску за 15 грудня 1883 р. підкреслено, що деякі її викладачі понад свої прямі обов'язки займали інші посади. Зокрема, священник М. Поторжинський викладав Закон Божий у Київському інституті шляхетних дівчат і церковну історію в духовному училищі для дівчат, без уточнення, яке місце роботи було основним [11, с. 473]. Тож автор (викладач грецької мови в семінарії [12, с. 112]) просто поставив свій заклад у центрі уваги, а решту відомостей згадав як додаткові.

У неофіційній частині журналу є й низка повідомлень анонімних авторів, де міститься коротка характеристика досліджуваних законовчителів.

У випуску за 12 вересня 1879 р. згадано, що 7 вересня напередодні Різдва Пресвятої Богородиці, у храмове свято Києво-Софійського кафедрального собору, там служив вікарій Іоанн у співслужінні храмового кліру, священника-богомольця з російського посольства у Стокгольмі. Щодо проповіді

законовчителя Інституту М. Поторжинського, підкреслено, що вона «приспособительно къ дню храмоваго праздника, отъ видимаго храма переносила мысль слушателей къ внутреннему храму души нашей» [13]. Випуск за 1 квітня 1902 р. містить статтю про щорічні збори київських Братства св. Володимира і єпархіального Комітету православного місіонерського товариства. Серед іншого в ній докладно охарактеризовано промову К. Аггеева про М. Гоголя як письменника-християнина, поборника православ'я, підкреслено, що лектор відзначив дивовижний збіг річниці зі дня, коли Синод офіційно заявив про «неправильні думки» Л. Толстого, та 50-річчя дня похорону «безприкладного генія» Гоголя, а також що він жваво й науково доказово на основі власних слів Гоголя та біографічних даних про нього передав велич релігійного настрою письменника [14, с. 291–292]. В описі річних зборів Київського релігійно-просвітницького товариства, поданому до випуску за 15 березня 1903 р., переказано промову К. Аггеева «къ характеристикѣ міросозерцання современного образованнаго общества» [15, с. 228]. Так автори журнальних матеріалів (прямо чи непрямо, шляхом акцентування уваги читача на деталях сказаного) схвалили вміння названих законовчителів готувати тексти для публічного виголошення, а в перших двох статтях – і вміння триматися перед слухачами.

У випуску за 4 березня 1907 р. було дуже позитивно оцінено багатолістровану літературну працю Є. Капралова «Святая земля в праздниках православной церкви. Благовещение Пресвятой Богородицы» (з акцентом на тому, що він – законовчитель Інституту) [16]. Розміщення оголошень про те, що продаються чи доступні на складі роботи Ф. Хорошунова «Православная христианская литургика» (ч. 1) та «Практическое руководство для пастырей» (випуск за 15 квітня 1885 р.) і Є. Капралова «Церковь небесная» (випуск за 5 лютого 1906 р., без зазначення місця служби автора) [17; 18, с. 181], теж указує на схвальне ставлення редколегії до зазначених праць.

Серед тих, хто увійшов у наведені в офіційній частині часопису списки нагороджених за службу в духовному відомстві, – Ф. Хорошунов (серед нагороджених: наперсним хрестом, який видавав Синод, у випуску за 15 квітня 1887 р.; Орденом св. Анни III ступеня, у випуску за 1 червня 1891 р.; саном протоієрея, у випуску за 16 липня 1895 р.) [19, с. 282; 20, с. 118; 21, с. 181]; Є. Капралов (наперсним хрестом, який видавав Синод, у випуску за 20 травня 1907 р.) [22, с. 248]; В. Долгополов (набедреником, у випуску за 18–25 березня 1912 р.) [23, с. 123]; П. Співаков (скуфією, у випуску за 7–14 квітня 1913 р.) [24, с. 205]. Списки нагороджених по єпархії наводилися повністю, згідно із загальною метою видання «Відомостей» по державі [5], без мети виділити когось окремо, втім, змогу скласти уявлення про рівень законовчителів Інституту на тлі решти духовенства читачам журналу давали.

Часом в офіційній частині згадувалося і про службові переміщення законовчителів (випуск за 1 листопада 1877 р. – про рукопокладення викладача київської духовної семінарії, магістра М. Поторжинського у священника в церкві Олександринській церкві; за 5 серпня 1912 р. – про перехід В. Долгополова з Інституту на нововідкрите друге місце в Київській Іоанно-Златоустівській церкві) [25, с. 275–276; 26, с. 431]. Питання про те, чому такі згадки поодинокі й не віддзеркалюють досвід кожного законовчителя, ще потребує дослідження.

У випусках за 15 лютого 1884 р., 1 лютого 1885 р. та 3 травня 1886 р. серед членів Церковно-археологічного товариства згадується Ф. Хорошунов [27, с. 122; 28, с. 113; 29, с. 407]; у випуску за 1 січня 1903 р. серед записаних у «члены соребнователи» нововідкритого Київського відділу Імператорського православного палестинського товариства – К. Аггеев [30, с. 25]. Тож інститутських законовчителів не оминали увагою й у матеріалах про діяльність різних організацій.

Виділяються і повідомлення про богослужіння. Так, П. Співакова згадано в новинах про місіонерські вечірні (випуски за 25 листопада і 2 грудня 1912 р., 8 грудня 1913 р.) [31, с. 1119; 32, с. 1140; 33, с. 1252]. Ще деяких законовчителів (Є. Капралова у випуску за 6 червня 1904 р., І. Артинського – 6 червня 1910 р., П. Співакова – 8 червня 1914 р.) названо поіменно в коротких описах архієрейських богослужінь [34, с. 559; 35, с. 567; 36, с. 572]. У всіх цих публікаціях отці постають як одні з тих, хто співслужив архієрею.

Постійною рубрикою видання був створений у Київській духовній консисторії й затверджений резолюцією єпископа розклад виголошення проповідей власного написання в неділі, святкові та урочисті дні для священників Києва. У ньому прізвища інститутських законовчителів Ф. Хорошунова [37, с. 14, 15; 38, с. 489; 39, с. 1033, 1036; 40, с. 1095; 41, с. 794; 42, с. 766; 43, с. 734; 44, с. 802; 45, с. 290; 46, с. 296; 47, с. 273; 48, с. 287; 49, с. 287; 50, с. 5; 51, с. 347; 52, с. 413; 53, с. 5]; К. Аггеева [54, с. 57; 55, с. 23; 56, с. 8]; Є. Капралова [57, с. 730; 58, с. 5; 59, с. 586; 60, с. 540; 61, с. 742; 62, с. 705; 63, с. 718]; В. Долгополова [64, с. 6]; П. Співакова [65, с. 618] постають регулярно з указівкою на празник, до якого ті мали готуватися. Розклад проповідей був важливою частиною «Відомостей» різних єпархій [5], причому ці журнали тільки розміщували його таким, яким отримували з консисторії.

Отже, якщо залишити осторонь публікації офіційної частини, зміст котрих мало залежав від редакції (втім, по-своєму працював на імідж законовчителів Київського інституту шляхетних дівчат), можна зробити такі висновки. Ф. Хорошунов для того, аби подати до часопису матеріали, або шукав якийсь неординарний інформаційний привід, або реалізовував можливість оприлюднити власні студії про заклад, де займав посаду. І. Артинський писав про наболіле, ймовірно, вже не в змозі тримати думки при собі. Тож подання авторських робіт до «Киевских епархиальных ведомостей» звичним для всіх законовчителів Інституту не було. Не часто останні потрапляли до кола головних персонажів публікацій, а не поставали суто співслужителями архієреїв або членами товариств. Помітно, що про цих законовчителів писали перш за все тоді, коли ті підготували високоякісну друковану працю чи усну проповідь/промову. Матеріалів про негативні вчинки інститутських законовчителів розміщено не було. Перспективним є порівняння особливостей того, як згадувалися в журналі законовчителі різних закладів освіти.

Література:

1. Мицик Ю.А. Закон Божий. *Енциклопедія історії України*. Т. 3: Е–Й. Київ : Наукова думка, 2005. С. 209–211.
2. Калінич Г. Законовчителі у структурі білого духовенства м. Києва останньої третини XIX – початку XX ст. *Українознавство – 2009. Календар-щорічник*. Київ, 2008. С. 167–170.
3. Хорошунов Ф. Киевский институт благородных девиц и институтская Александринская церковь. *Киевские епархиальные ведомости (КЕВ)*. 1884. Ч. неоф. № 10. С. 452–460.
4. Калінич Г.Ю. Православне біле священництво міста Києва останньої третини XIX – початку XX ст.: просопографічний портрет : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01. Київ, 2011. 313 с.
5. Троицкий А. Епархиальные ведомости. *Православная энциклопедия*. URL : <http://www.pravenc.ru/text/190001.html>.
6. Хорошунов Ф. Слово в день празднования со дня тысячелетия со дня смерти св. Мефодия архиепископа Мораво-Паннонского, сказанное в церкви Киевского института благородных девиц 6 апреля 1885 года. *КЕВ*. 1885. Ч. неоф. № 9. С. 427–431.
7. Хорошунов Ф. Киевский институт благородных девиц и институтская Александринская церковь. *КЕВ*. 1884. Ч. неоф. № 11–12. С. 507–514.
8. Хорошунов Ф. Киевский институт благородных девиц и институтская Александринская церковь (окончание). *КЕВ*. 1884. Ч. неоф. № 16. С. 704–711.
9. Хорошунов Ф. Присоединение к православию. *КЕВ*. 1886. Ч. неоф. № 22. С. 1016–1017.
10. Артинский И. Пастырь церкви и современная жизнь. *КЕВ*. 1910. Ч. неоф. № 10. С. 244–247.
11. Записка о состоянии Киевской духовной семинарии за 1882–1883 учебный год (Составлена наставником и секретарем правления семинарии, священником Гр.П. Преображенским). *КЕВ*. 1883. Ч. неоф. № 23. С. 473–476.
12. Памятная книжка Киевской епархии / сост. А. В(оро)нов и свящ. В. Антонов. Киев : Корчак-Новицкий, 1882. 408 с.
13. Служения высокопреосвященного митрополита. *КЕВ*. 1879. Ч. неоф. № 37. С. II.
14. Годичное собрание Киевского Св. Владимирского братства ревнителей православия и Киевского епархиального Комитета православного миссионерского общества. *КЕВ*. 1902. Ч. неоф. № 7. С. 291–294.
15. Годичное собрание Киевского религиозно-просветительного общества. *КЕВ*. 1903. Ч. неоф. № 6. С. 227–233.
16. Святая земля в праздниках православной церкви. Благовещение Пресвятой Богородицы. Составил священник Е. Капралов. Санкт-Петербург, 1907 г. 186 стр. ц. 50 коп. *КЕВ*. 1907. Ч. неоф. № 9. С. 583–589.
17. Продаются не проданные экземпляры книг. *КЕВ*. 1885. Ч. неоф. № 8. С. 385.
18. В складе изданий Киевского православного религиозно-просветительного общества. *КЕВ*. 1906. Ч. неоф. № 5. С. 181–182.
19. Список лиц духовного звания, кои, за службу по духовному ведомству, награждаются Святейшим Синодом ко дню Св. Пасхи в 1887 году. *КЕВ*. 1887. Ч. оф. № 14. С. 281–284.
20. Высочайшие награды. *КЕВ*. 1891. Ч. оф. № 11. С. 117–118.
21. Согласно удостоению Святейшего Синода, возведены в сан протоиерея. *КЕВ*. 1895. Ч. оф. № 14. С. 181.
22. Список лиц духовного звания, кои Святейшим Синодом удостоены награждения за заслуги по гражданскому и военному ведомствам ко дню рождения Его императорского величества. *КЕВ*. 1907. Ч. оф. № 20. С. 248.
23. Епархиальные награды. *КЕВ*. 1912. Ч. оф. № 11–12. С. 121–125.
24. Епархиальные награды. *КЕВ*. 1913. Ч. оф. № 14–15. С. 205–210.
25. Распоряжения епархиального начальства. *КЕВ*. 1877. Отд. 1. № 21 (1 ноября). С. 275–276.
26. Движения и перемены по службе. *КЕВ*. 1912. Ч. оф. № 31. С. 431–432.
27. Н. П. Содействие духовенства Киевской епархии Церковно-археологическому обществу и музею в 1883 году. *КЕВ*. 1884. Ч. неоф. № 3. С. 121–124.
28. Н. П. Содействие духовенства Киевской епархии Церковно-археологическому обществу и музею в 1884 году. *КЕВ*. 1885. Ч. неоф. № 3. С. 112–115.
29. Н. П. Извлечение из отчета Церковно-археологического общества за 1885 г. *КЕВ*. 1886. Ч. неоф. № 9. С. 405–409.
30. Акт открытия Киевского Отдела Императорского Православного Палестинского Общества 6 декабря 1902 года. *КЕВ*. 1903. Ч. оф. № 1. С. 23–27.
31. Миссионерские вечерни. *КЕВ*. 1912. Ч. неоф. № 47. С. 1119.
32. Миссионерские вечерние богослужения. *КЕВ*. 1912. Ч. неоф. № 48. С. 1139–1140.

33. Миссионерские вечерни. *КЕВ*. 1913. Ч. неоф. № 49. С. 1252.
34. Архиерейское богослужение в церкви Киевского Николаевского женского института. *КЕВ*. 1904. Ч. неоф. № 23. С. 559.
35. Архиерейское богослужение в Киевском женском институте. *КЕВ*. 1910. Ч. неоф. № 23. С. 567.
36. Архиерейское богослужение. *КЕВ*. 1914. Ч. неоф. № 23. С. 572.
37. Расписание... будущего 1879 года, утвержденное 10 декабря 1878 года преосвященным Иоанном еп. Чигиринским. *Дополнение к официальной части КЕВ*. 1878. № 24. С. 13–16.
38. Расписание... 1884 года. *КЕВ*. 1883. Ч. оф. № 24. С. 488–491.
39. Расписание... 1885 года. *КЕВ*. 1884. Ч. оф. № 23. С. 1032–1036.
40. Расписание... 1887 года. *КЕВ*. 1886. Ч. оф. № 24. С. 1093–1098.
41. Расписание... 1888 года. *КЕВ*. 1887. Ч. оф. № 41. С. 792–798.
42. Расписание... 1889 года. *КЕВ*. 1888. Ч. оф. № 47. С. 765–771.
43. Расписание... 1890 года. *КЕВ*. 1889. Ч. оф. № 44. С. 729–734.
44. Расписание... 1891 года. *КЕВ*. 1890. Ч. оф. № 31. С. 797–803.
45. Расписание... 1892 года. *КЕВ*. 1891. Ч. оф. № 24. С. 287–292.
46. Проповеди для произнесения в воскресные, праздничные и высокаторжественные дни будущего 1893 года в Киево-Софийском кафедральном соборе. *КЕВ*. 1892. Ч. оф. № 23. С. 293–298.
47. Расписание... 1894 года. *КЕВ*. 1893. Ч. оф. № 23. С. 272–277.
48. Расписание... 1895 года. *КЕВ*. 1894. Ч. оф. № 24. С. 287–292.
49. Расписание... 1896 года. *КЕВ*. 1895. Ч. оф. № 24. С. 287–292.
50. Расписание... 1897 года. *КЕВ*. 1897. Ч. оф. № 1. С. 4–9.
51. Расписание... 1898 года. *КЕВ*. 1897. Ч. оф. № 23. С. 347–352.
52. Расписание... 1899 года. *КЕВ*. 1898. Ч. оф. № 24. С. 413–418.
53. Расписание... 1900 года. *КЕВ*. 1900. Ч. оф. № 1. С. 4–11.
54. Расписание... 1901 года. *КЕВ*. 1901. Ч. оф. № 1. С. 54–61.
55. Расписание... 1902 года. *КЕВ*. 1902. Ч. оф. № 1. С. 18–25.
56. Расписание... 1903 года. *КЕВ*. 1903. Ч. оф. № 1. С. 5–11.
57. Расписание... 1904 года. *КЕВ*. 1903. Ч. оф. № 42. С. 727–733.
58. Расписание... 1905 года. *КЕВ*. 1905. Ч. оф. № 1–2. С. 3–9.
59. Расписание... 1906 года. *КЕВ*. 1905. Ч. оф. № 52. С. 583–589.
60. Расписание... 1907 года. *КЕВ*. 1906. Ч. оф. № 51–52. С. 538–543.
61. Расписание... 1908 года. *КЕВ*. 1907. Ч. оф. № 49. С. 741–726.
62. Расписание... 1909 года. *КЕВ*. 1908. Ч. оф. № 51–52. С. 702–708.
63. Расписание... 1910 года. *КЕВ*. 1909. Ч. оф. № 48. С. 713–718.
64. Расписание... 19 ноября 1911 г., за № 6624, утвержденное его высокопреосвященством... 1912 года. *КЕВ*. 1912. Ч. оф. № 1. С. 6–9.
65. Расписание... 19 ноября 1912 г., за № 6520, утвержденное его высокопреосвященством... 1913 года. *КЕВ*. 1912. Ч. оф. № 47. С. 611–618.